

Schoolpleinen waar wat is te ruiken, te beleven en te vallen

De helft van de kinderen in het basisonderwijs vindt het schoolplein saai en te klein. Na school gaan de hekken dicht, extra vervelend omdat buiten het schoolplein toch al zo weinig ruimte is om met elkaar te spelen. Architecten zoeken naar oplossingen.

Ook daken zijn goede speelpleinen

“H et gaat niet eens zozeer om de hoeveelheid vierkante meters”, zegt Joost Vonk, projectmanager bij Jantje Beton. “Het is vooral de kwaliteit van de buitenruimte, die zorgen baart.” Vonk is bij Jantje Beton verantwoordelijk voor het onderzoek dat door Qrius werd verricht naar de mening van kinderen en ouders over buitenspelen op schoolpleinen. Jantje Beton zet zich in voor het vrije buitenspelen van kinderen. En die mogelijkheid wordt door kinderen en ouders als zeer beperkt ervaren. Zo geeft 42 procent van de kinderen aan vaker op het schoolplein te willen spelen wanneer het er minder saai zou zijn. Opvallend is dat een ruime meerderheid van de ouders (61 procent) aangeeft bereid te zijn om te helpen het schoolplein beter te maken en te houden. “Van die betrokkenheid”, zegt Joost Vonk, “zou veel meer gebruik moeten worden gemaakt. Net zoals dat kinderen niet of nauwelijks gehoord worden, wanneer het gaat om de ideevorming rond het schoolplein. Kinderen zoeken vooral naar fantasieprikkelende ruimten, plekken die aanleiding vormen tot spelen, die uitdagen om creatief te zijn. Biedt hen geen catalogus aan van kant en klare speeltoestellen, maar vraag hen hoe zij het liefste zouden willen spelen.” Vonk bepleit voorts meer samenhang tussen het besloten schoolplein en de publieke wijk er om heen, wat de speelmogelijkheden kan vergroten.

Van buiten naar binnen

Die geleidelijke overgang tussen het besloten, en veelal afgesloten schoolplein en de omringende stedelijke ruimte, als middel om het buitenspelen te stimuleren, was één van de inspiratiebronnen voor Michiel Snelder van Snelder Architecten bij de omvorming van een bestaand monumentaal schoolgebouw tot de brede school De Zeeheld in Amsterdam-West. “Wij hebben de opgave van buiten naar binnen benaderd. Vanuit de stad, naar de straat, naar het buurtplein, naar het schoolplein. Steeds een geleidelijke overgang, met uiteindelijk

De straat wordt opgevat als de ongecontroleerde buitenruimte van de school, het plein er achter als de gecontroleerde binnenruimte

glazen taatsdeuren, die het af te sluiten schoolplein fysiek verbonden houden met de publieke buitenruimte.” In het Programma van Eisen werden pedagogische uitgangspunten benoemd als “veiligheid, overzichtelijkheid en geborgenheid”. “Wat wij hebben gedaan is een ruimtelijk kader rond het gebouw te scheppen. Het vele glas in de wanden zorgt voor visueel contact en biedt tegelijk geborgenheid zonder de school geheel af te sluiten”. Maar Michiel Snelder creëerde ook meer speelruimte, zorgde voor meer schoolpleinen door deze te stapelen. “Daken kunnen ook goede speelplaatsen zijn”, zegt hij, “en datzelfde geldt voor de trappen er naar toe. Die brede trappen dagen uit, prikkelen om te worden gebruikt als glijbaan, als tribune of als speelelement.”

Verticale tuin

Ook architect Micha de Haas van Abbink X de Haas Architectures zocht naar mogelijkheden om het schoolplein te vergroten en daar, waar mogelijk, de openbare ruimte bij te betrekken. “De Elandstraat in de Jordaan is een nauwe straat, met weinig mogelijkheden. Een eerste gedachte, om van de straat een autovrije weg te maken en zo om te toveren tot speelruimte, werd door het stadsdeel afgewezen. Daarna zijn we gaan studeren op de kansen om samenhang te brengen tussen de ongecontroleerde buitenruimte en de gecontroleerde binnenruimte. Dat bereiken we onder meer

door de gevel zo vorm te geven dat deze benadrukt dat het gebouw een schakel vormt tussen de straat en de aangrenzende steeg, die leidt naar de openbare speeltuin achter de school.” Evenals Michiel Snelder studeerde Micha de Haas op mogelijkheden om de speelruimte rondom het gebouw te vergroten. “Het is de taak van de architect om in deze, zo op bescherming gerichte samenleving, de grenzen van wat nog wel kan op te zoeken”. Hij zag kansen om de brandtrap zodanig te verbreden en van een begroeide wand te voorzien, dat deze een geheel nieuwe verblijfsruimte is geworden. “Een verticale tuin, met een natuurlijke zonwering die elk seizoen anders is. ‘s Zomers filteren de bladeren het zonlicht en ‘s winters kan het licht juist diep het gebouw binnenvallen”. De Haas keek ook naar wat het dak te bieden had, maar de regels binnen het door de UNESCO beschermde stadsgezicht boden daartoe weinig mo-

gelijkheden. Een door hekken omringde speelplaats was uit den boze – maar een plantenkas op het dak, waarin de kinderen zelf groenten verbouwen, bleek wel haalbaar.

WA-verzekering

Beide architecten benadrukken de problematiek van de beheersbaarheid van de buitenruimte. Beiden geven aan het essentieel te vinden dat een ontwerp voor een schoolgebouw zich niet mag beperken tot het gebouw zelf. Dat de buitenruimte zeker zo belangrijk is. Maar “tot waar wil een gemeente of een schoolbestuur verantwoordelijk zijn?”, vraagt Micha de Haas. “En welke ouder is bereid om na zes uur ‘s middags op het schoolplein te patrouilleren?” In de woorden van Michiel Snelder: “Op welk moment houdt de WA-verzekering op? Dat bepaalt eigenlijk vooral de gebruiksmogelijkheden van het schoolplein”. ◀

BNA Onderzoek

BNA Onderzoek, waarin onder andere is opgegaan de Stichting Architecten Research Onderwijsgebouwen (Staro), bundelt de studie- en onderzoeksactiviteiten van de Bond van Nederlandse Architecten. De kennis en expertise van de BNA-leden betreffende onderwijshuisvesting en de activiteiten rondom dit thema komen hierin terug. BNA Onderzoek is een platform voor verdieping en collegiale kennisuitwisseling van alle BNA-leden, waar verschillende expertises worden samengebracht en kruisbestuiving mogelijk wordt gemaakt. Het programma is zeer divers, zowel thematisch als in vorm. De redactieraad, verantwoordelijk voor de Schooldomeinrubriek Architectuur, wordt gevormd door Kees Willems, Marjolein Bosscher, Michaela Stegerwald, Michiel Snelder, Carla Roos, Theo van Oeffelt en Jutta Hinterleitner. Meer informatie: www.bna-onderzoek.nl.